

בשעה שנולד הספק אם נגעו בשרץ, שאפשר לשאול את האדם אם נגע או לא, ואם הוא אומר שאינו יודע, הרי הם טמאים מספק.

ומכאן אמרו: דבר שיש בו דעת לישאל והוא עומד ברשות היחיד, ספיקו טמא.

אבל אם הוא ברשות הרבים, ספיקו טהור.

וישאלו בו דעת לישאל, כגון שרץ מת שהועבר ליד הטהרות, וספק אם נגע בהם או לא, שאי אפשר לשאול את הטהרות אם נגעו בו או לא, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, ספיקו טהור.

והיונן בה: **ורבי ישמעאל,** שאמר לרבי עקיבא בברייתא שאין צריך מקרא לפסול את הסוטה שנסתרה מכהונה, אלא אנו יודעים זאת מקל וחומר, תיקשי:

אמר רבי עקיבא תרומה, שהוא דורש

מ"ונטמאה" לפוסלה מתרומה, ולא דיבר בכלל מכהונה, **ומהדר ליה איהו,** רבי ישמעאל, כהונה!?

ותו קשיא: **לרבי עקיבא, כהונה מנא ליה** שהיא נאסרת לינשא לכהן?

ואי אפשר לומר שהוא אכן מתיר לכהונה, שהרי קל וחומר הוא מתרומה שאסורה.

וגם אין לומר שהוא באמת אוסר בגלל הקל וחומר, דהיינו רבי ישמעאל?

וכי תימא סבר רבי עקיבא כהונה לא צריכא

קרא לאסור, שהרי הסוטה שנסתרה עשה בה כט-א

הכתוב **ספק זונה בזונה,** שנאסרת על בעלה כאילו זינתה בודאי, וכיון שהיא בחזקת זונה, ממילא אסורה לכהן דכתיב "אשה זונה לא יקחו"?

אי הכי, **תרומה נמי לא תיבעי קרא** (11)

11. והטעם דבאמת צריך קרא לכהונה ותרומה משום דאפשר דלא טימאה הכתוב אלא לבעלה שיש בזה ספק חייבי מיתות בי"ד אבל לענין כהונה ותרומה הו"א דאוקי אשה אחזקתה. תוד"ה שכן.

עוד הביאו התוספות מירושלמי שמחמת קושיא זו דורש חד לבעל וחד לבעול וחד ליבם. ובש"ש ש"א פי"ג תירץ דלא עשה הכתוב ספק כודאי בסוטה אלא באיסור טומאה שבה וזה רק לבעל ולבעול שעליהם נאמר "נטמאה" אבל לגבי כהונה ותרומה לולי ה"נטמאה" המיוחד לא הוי ידענין בהם איסור טומאה כלל אלא איסור זונה בלבד ודינם כשאר ספק איסורי תורה דלהרמב"ם ספיקא לקולא מה"ת ולהרשב"א לחומרא מה"ת אבל אינו אלא משום ספק ולא כודאי אבל השתא דכתיב קרא ד"נטמאה" לכהונה ותרומה דיינינן ליה כאיסור

טהרה אין צריך למילף מסוטה. ומסוטה גמרינן לטהר ברה"ר אפילו כשאין חזקת טהרה. חולין ט. ב. ד"ה התם.

וכתב הפר"ח דמהדין דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור אין ראייה לשיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא לקולא מה"ת דשאני התם שיש לה חזקת טהרה והעמידנו על חזקתו. וגם אין להקשות על הרמב"ם מהדין דספק טומאה ברה"ר ספיקו טמא דשאני סוטה דרגלים לדבר שזינתה.

והש"ש ש"א פ"א הקשה עליו דמבואר בכ"מ בתוספות דספק טומאה ברה"ר טהור אף היכא דליכא חזקת טהרה וכן על מש"כ דסוטה רגלים לדבר קשה דא"כ איך ילפינן לכל ספק טומאה ברה"ר מסוטה, אלא הטעם משום דספק טומאה בין ברה"ר בין ברה"י הוא גזה"כ ולא ילפינן איסור מטומאה.

בפסוק לא כתוב בפירוש תרומה, ומסתבר יותר שהפסוק השלישי בא לדרוש כהונה, שהוא יותר חמור מתרומה, ואילו תרומה שריא, מותרת היא באכילתה?

ומשנינן: אמר לך רבי ישמעאל: מסתברא שהמקרא השלישי הוא דומיא כעין שני המקראות האחרים, שלמדנו מהם איסור דבעל ובוועל, מה בעל ובוועל נאסרים מחיים של הבעל, שהאיסור על הבעל יתכן גם בחיי הבעל כגון לאחר גירושין, אף איסור תרומה נמי שייך מחיים של הבעל.

לאפוקי איסורה לכהונה, דאינו אלא לאחר מיתה. כי בחיי הבעל אין צורך לאוסרה לכהן שהרי אם יגרשנה בעלה, הרי היא אסורה ממילא לכהן מצד גרושה, וכל הצורך לאוסרה לכהן הוא רק אם תתאלמן מבעלה.

ומקשינן: ורבי עקיבא, למה לו מקרא רביעי לרבות כהונה? הרי אפשר ללומדו בקל וחומר מתרומה?

ומשנינן: "דומיא דבעל ובוועל" לית ליה.

לאוסרה באכילת תרומה, שהרי עשה בה ספק זונה כזונה וזונה אסורה בתרומה? (12)

ומתצינן: אלא, לרבי עקיבא, ארבעה קראי כתיבי. שני "נטמאה", ואחד "ונטמאה" עם וי"ו, ורבי עקיבא דורש וי"ו יתירה, וביחד הם ארבעה.

חד לבעל, וחד לבוועל, וחד לכהונה, וחד לתרומה.

ורבי ישמעאל סבר תלתא קראי בלבד כתיבי, שהוא אינו דורש וי"ו יתירה:

חד לבעל, וחד לבוועל, וחד לתרומה. ואילו אאיסורה לכהונה אתיא בקל וחומר מתרומה.

והוינן בה: ורבי ישמעאל, ממאי דאיצטריך קרא לתרומה? מנין לו שהפסוק השלישי בא לענין תרומה ואילו כהונה אתיא בקל וחומר ונמצא שכולם בכלל האיסור?

דלמא כי איצטריך קרא, לכהונה. שהרי

איש שזינתה, וזה אמור רק לגבי אותם דינים הכתובים בפרשת סוטה שנתנה עליהם התורה דינים כודאי, ולכן צריך ריבוי מיוחד לגבי כל הלכה והלכה שגנהוג בה תורת ודאי.

12. דכתיב "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל" ודרשינן כי תיבעל לאיש שהוא זר אצלה דהיינו פסול, ואין לך פסול גדול מזה שהיא אשת איש ונבעלה לאחר. ולעיל כו ב מבואר, דהאי קרא לא נאמר אלא בבר הויה דהיינו שקידושין תופסין לו בה, ולפי"ז אי אפשר ללמוד מכאן לאשת איש. אלא

טומאה דעשה הכתוב ספק כודאי.

ובכתיבי הגר"ח נמצא דיש להסתפק בעצם חידוש התורה שספק כודאי, אם הביאור הוא שמספק נחזיק את הדין כודאי, וכגון בספק סוטה, שנחזיק שנבעלה ממש וממילא יש לה דין אש תאיש שזינתה או שחידשה התורה שמספק ניתן עליה דין אשת איש שזינתה, אבל לא שנחזיק שזינתה ממש.

ויש להוכיח ממה שצריכים תלתא קראי לבעל ולבוועל ולתרומה. ואם היינו מחזיקין לה לודאי שנבעלה, לא צריך אלא חד קרא וממילא ידענו לכל הני, אלא ודאי שיש לה רק דין של אשת

בשר. ומשמע שרק ודאי טהור הוא דיאכל
בשר⁽¹³⁾.

הא איש אשר הוא ספק טמא וספק טהור, לא
יאכל!⁽¹⁴⁾

אלא לאו, שמע מינה: כאן, שהספק הוא
באדם שיש בו דעת לישאל אם הוא נטמא
או לא, הדין הוא שספיקו טמא.

כאן, שהספק הוא בבשר שאין בו דעת
לישאל, הדין הוא שספיקו טהור.

ואיצטריך רב גידל אמר רב, ואיצטריך
למיגמר מסוטה את גדרי הספיקות בטומאה.

דאי מדרב בלבד, הוה אמינא בין ברשות
היחיד ובין ברשות הרבים ספיקו טמא, לכן
איצטריך למיגמר מסוטה שרק ברשות היחיד
ספיקו טמא.

ואי הוה ילפינן רק מסוטה בלבד, הוה
אמינא עד דאיכא דעת נוגע ומגיע, שרק
כאשר גם המטמא וגם הנטמא יש בהם דעת
לישאל הוי ספיקו טמא, וכמו סוטה שגם לה
וגם לבועל המטמא יש דעת לישאל.

שכל מקרא נדרש בפני עצמו, ואינו צריך
להיות דומה למקראות האחרים, ואילו היו
רק שלשה מקראות, היה דורש מהשלישי את
איסור הכהונה, שהוא יותר חמור, ולכן צריך
מקרא רביעי לתרומה.

ואי נמי, אית ליה לרבי עקיבא "דומיא דבעל
ובועל", והמקרא השלישי אכן נדרש לענין
תרומה. מכל מקום כתבה התורה וי"ו יתירה
לכהונה, על אף שאפשר ללומדו מקל
וחומר, היות ומילתא דאתיא בקל וחומר,
טרח וכתב לה קרא!

אמר רב גידל אמר רב: דבר שיש בו דעת
לישאל ואין בו דעת לישאל, כלומר הכלל
הזה שאנו אומרים שרק דבר שיש בו דעת
לישאל ספיקו טמא, לא מסוטה הוא נלמד,
אלא מהאי קרא נפקא:

דכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא, לא
יאכל".

ויש לנו לדייק כי רק בשר שהוא ודאי טמא
הוא דלא יאכל, הא בשר שהוא ספק טמא
וספק טהור, יאכל.

אימא סיפא דקרא "והבשר, כל טהור יאכל

בספק עשה, מודה הרמב"ם דאזלינן לחומרא
מהתורה, דכשאמרה תורה ליטול אתרוג ולאכול
מצה אמרינן אתרוג ודאי ומצה ודאי ולא ספק.
חור"ד סוס"י ק"י. בית הספק.

14. ולא מסתבר לומר שלגבי בשר שאין לו
טהרה במקוה לא מטמאינן ליה מספק אבל
האדם אמרינן ליה זיל טבול, דמדאורייתא לא
אמרינן סברא זו אלא אם מטמאים את האדם
מספק ה"ה בשר. תוספות הרא"ש.

דהכא אליבא דרבי עקיבא דסבר שאין קידושין
תופסין בשום פסול ואפילו בחייבי לאוין
ולדידיה ע"כ "כי תהיה" אין משמעותו לשון
הויה אלא כי תיבעל. רש"י.

13. מכאן למד הרמב"ם שיטתו דכל ספיקא
דאורייתא מן התורה אזלינן לקולא דחזינן הכא
דכל לישנא דקרא משמעותו על הודאי ולא על
הספק וממילא כשכתבה תורה לא תאכל חלב
ודם אמרינן חלב ודם ודאי ולא ספק. ומאידך,

בחולין, שאינו מטמא את החולין, (16) ובכל זאת פוסל הוא בתרומה ע"י נגיעתו בה. (17)

כבר שני, שפסול בחולין, (18) אינו דין שיעשה את כל הנוגע בו לשלישי לטומאה בתרומה, ויפסלנו. (19)

ומקשינן: איכא למיפרך על הקל וחומר: מה לטבול יום, דין הוא שיפסול את התרומה שכן בהיותו טמא הוא היה אב הטומאה, כגון שהיה טמא מת או זב או מצורע, מה שאין כן שני לטומאה, מעולם לא היה אב הטומאה?

ומשינינן: תיתי, נלמד הקל וחומר מטבול כט-ב יום דשרין, אדם או כלי שנגעו בשרץ, וטבלו, שגם בטומאתם הם היו רק ראשון לטומאה.

ועדיין יש לפרוך הקל וחומר: מה לטבול יום דשרין, שכן יש במינו אב הטומאה, שהאדם

לכן צריכא דרב גידל אמר רב ללמדנו, שדי אם הנטמא בלבד יש בו דעת לישאל ואין צורך שיהא גם במטמא דעת לישאל. (15)

שנינו במשנה: בו ביום דרש רבי עקיבא "ובל כלי חרש", מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית אומר עתיד דור אחר לטהר ככר שלישי שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא.

והוינן בה: ומאחר דאין לו מקרא מן התורה למה הוא טמא? כי משמע שהדור האחר עתיד לטהרו, אבל רבן יוחנן בן זכאי עצמו סבור שהשלישי טמא בתרומה.

ומשינינן: אמר רב יהודה אמר רב: אמנם מן התורה אין לו טומאה, אבל מדין קל וחומר יש לו טומאה.

ומה טבול יום, אדם או כלים טמאים שטבלו ועדיין לא שקעה החמה עליהם, שמותר

כאן לתרומה שצריך הערב שמש, כאן לקדשים שצריך הבאת קרבנות.

וכתב רש"י שטבול יום לא רק שאסור לאכול תרומה אלא אף פוסלה במגעו שהרי גם בכלים כתיב הערב שמש "במים יובא וטמא עד הערב" ולא שייך בכלים רק נגיעה.

18. דכתיב בשרץ שנפל לתנור "כל אשר בתוכו יטמא", ומשמע בין חולין ובין תרומה ובין קדשים. והשרץ אב הטומאה, והתנור ראשון, ומה שבתוכו שני. רש"י.

19. קשה, מה החומר בשני ביחס לטבול יום? והרי טבול יום דמותר בחולין היינו שמותר לו לאכול וליגע בחולין ואינו פוסלם, והרי השני גם אינו פוסלם אלא שהוא עצמו פסול בחולין. וכן יש להקשות על הקל וחומר דבסמוך לגבי רביעי

15. וה"ה להיפוך כשיש דעת מגיע ולא נוגע, דלא מטהרינן אלא דומיא דקרא דוהבשר אשר יגע בכל טמא שהשרץ מונח אצל הבשר ספק נגע או לא שאין לא דעת נוגע ולא דעת מגיע אבל ביש דעת אחד מהם מטמאין מספק שכיון שמצינו שדי בדעת נוגע ה"ה בדעת מגיע לבד. תוספות הרא"ש.

16. היינו אף לאוכלי חוליהן בטהרה. מאירי.

17. במסכת יבמות עד ב, נדרש מדכתיב תלתא קראי: א. "ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים" משמע דדי בטבילה. ב. "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים" משמע שצריך הערב שמש. ג. וכפר עליה הכהן וטהרה" משמע שצריך הבאת קרבנות. והעמידו שם — כאן למעשר שני [וכ"ש חולין] שדי בטבילה,